

1. september 2023

Til: Norges vassdrags- og energidirektorat

HØRINGSUTTAELSE 420 KV SKAIDI–LEBESBY

Vi viser til svarbrev fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 4. juli 2023 om utsatt høringsfrist, hvor utsatt frist for høringsuttalelse fra Naturvernforbundet til tilleggsutredninger for 420 kV Skaidi–Lebesby ble satt til 1. september. Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Norske Samers Riksforbund (NSR) takker for anledningen til å komme med høringsuttalelse og har valgt å gå sammen om en felles uttalelse.

Kraftledningen Skaidi–Lebesby er blant annet planlagt i verdifulle naturområder knyttet til Stabbursdalen nasjonalpark og landskapsvernområde, Stabburneset naturreservat og inngrepssvære områder uten andre tyngre tekniske inngrep. Disse store sammenhengende naturområdene brukes av flere hensynskrevende og truede arter som dverggås, fjellrev og snøugle og er viktige områder for samisk kulturutøvelse. Kraftledningen er en del av en større bit-for-bit-nedbygging av Norges siste natur. Vi mener utbygging av denne kraftledningen er unødvendig.

Behov for ny kraftledning Skaidi–Lebesby?

Formålet med den nye kraftledningen er å øke overføringskapasiteten for å dekke en antatt kommende etterspørsel. Ifølge konsesjonssøknaden (kapittel 4.1) vil Statnett med tiltaket være i forkant, for å hindre at økt kraftforbruk ikke kan dekkes. Statnetts samfunnsøkonomiske analyse viser at den omsøkte ledningen er ulønnsom.

Kraftledningen er blant annet et verktøy for å frakte strøm fra nye vindkraftanlegg til nye kraftkrevende fossilbaserte industriprosjekter. Vi er pådrivere for at Norge faser ut fossil energibruk, på naturens premisser. Men det betyr ikke at alle tiltak som utløser et nytt kraftforbruk, er fornuftige.

Statnett har en liste på 12 prosjekter i Finnmark som ønsker tilgang til mer kraft. Nettutbygginger som har til formål å forsyne petroleumsbasert virksomhet med kraft for å forlenge olje- og gassalderen, som elektrifisering av Melkøya, er ikke noe vi kan støtte. Likeså kan det stilles spørsmål ved planlagte prosjekter som skal produsere ammoniakk i Finnmark. Mye taler for at slike prosjekter er urealistiske, i tillegg til at de vil bidra til å forlenge fossilalderen. For Finnmark spesielt foreligger det alternativer til kraftkrevende næringsutvikling, noe som beskrives i rapporten «[Naturbaserte levedyktige lokalsamfunn](#)», skrevet av rådgivningsselskapet Gávccí AS for Naturvernforbundet i Finnmark.

NVEs nye markedsanalyse fra 14. august 2023 viser at det er lite sannsynlig at Norge går mot et kraftunderskudd, og at det fortsatt vil være et betydelig kraftoverskudd i Nord-Norge.

Energikommisjonen mener det er mulig å spare 20 TWh innen 2030, og regjeringen arbeider med en handlingsplan for å utløse potensialet. Energieffektivisering vil, sammen med bedre utnyttelse av eksisterende nett (jamfør Heimdallpower.com), effektopsjoner, bruk av varme i stedet for strøm til oppvarming og lokal strømforsyning for eksempel fra takmonterte solcelleanlegg, gjøre det mulig å sikre strømforsyningen uten betydelige nettførsterkninger som innebærer skadelige naturinngrep. Også i Finnmark er det et potensial for energieffektivisering og reduksjon av transport – for eksempel med lokal fiskeforedling som krever mindre transport.

Kraftledningen må også ses i sammenheng med at den vil kunne utløse nye vindindustriplanlegg i sårbar natur og i strid med urfolks rettigheter. Davvi vindkraftverk i Lebesby er kanskje det viktigste eksemplet på dette. Vi går sterkt imot at det gis tillatelser til bygging av dette anlegget og de andre anleggene i natur- og reindriftsområder. Det er ulogisk å starte med å bygge nytt 420 kV-kraftnett når det uansett ikke er gitt konsesjoner til kraftproduksjonen som skulle sørget for strøm i nettet.

Vi konkluderer med at grunnlaget for å bygge ny 420 kV-kraftledning Skaidi–Lebesby er basert på framtidig forbruk og produksjon av kraft med negative virkninger for miljøet. Dette kommer på toppen av de direkte negative konsekvensene for natur og urfolks rettigheter.

Naturvernforbundet ser derimot at det kan være behov for en ny 132 kV-ledning på strekningen Lakselv–Adamselv for å gi økt forsyningsikkerhet. Dersom dette blir aktuelt, må det selvsagt gjøres nye grundige undersøkelser av konsekvensene for naturmangfoldet og reindrift. En ny 132 kV-linje på denne strekningen bør fortrinnsvis gå parallelt med dagens riksvei 98.

Kommentarer til tilleggssøknaden og tilleggsutredninger for ny 420 kV-kraftledning Skaidi–Lebesby

Statnett sendte i desember 2020 konsesjonssøknad for ny 420 kV-kraftledning mellom Skaidi transformatorstasjon og ny Lebesby transformatorstasjon. NVE sendte konsesjonssøknaden på offentlig høring i mars 2021. Saken er fortsatt til behandling i NVE, og NVE har bedt Statnett om tilleggsutredninger i flere omganger (brev datert 28. juni 2022 og 2. februar 2023). I brevet fra 2022 ber NVE blant annet om informasjon om hvorvidt det er mulig å benytte 132 kV som alternativ til 420 kV, hva som er nødvendige netttiltak for å sikre strømforsyningen til eksisterende forbruk og alternativer for framtidig forbruk. Videre ber NVE om en beskrivelse av hvilke behov det vil være for nye ledninger og utbedring av flaskehals for ulike scenarioer for forbruk og utbygging av kraftproduksjon i Finnmark.

NVE ba om utdypende tilleggsopplysninger 2. februar 2023. På NVEs nettside om saken er det lagt ut et dokument der Statnett svarer på det NVE ber om, hovedsakelig relatert til brevet fra 2. februar 2023. Det gjør det vanskelig å finne ut om Statnett har svart på spørsmålene i NVEs brev fra 28. juni 2022.

Vi mener at Statnett ikke har svart ut spørsmålene fra NVE på en tilfredsstillende måte.

Vi vil i det etterfølgende kommentere flere svar fra Statnett på spørsmål NVE har stilt

Er det mulig å benytte 132 kV som alternativ til 420 kV?

Statnett: Spørsmålet deles i to: Hvilke utfordringer i nettet i Finnmark kan løses ved å benytte 132 kV spenningsnivå? Hvilke utfordringer vil ikke kunne løses med dette spenningsnivået? Hovedforskjellen mellom 132 kV kontra 420 kV blir hvor mye økt kapasitet (til produksjon og forbruk) på vilkår (N-0) en vil tilrettelegge for. 132 kV sammen med «back to back» (BTB) gir rundt 200 MW ny produksjon og

300 MW nytt forbruk (N-0). 420 kV-ledning Skaidi–Lebesby–Seidafjellet sammen med BTB gir kapasitet til 760 MW ny produksjon og 700 MW nytt forbruk (N-0).

Vårt innspill: Svaret fra Statnett viser at 420 kV først er nødvendig hvis etterspørsel etter mer kapasitet vil ligge i området 700 MW. Hvis Melkøya ikke skal forsynes med kraft fra land eller fra Øst-Finnmark, vil det innebære et fratrekk i etterspørselen på 400 MW. Utredningen fra Naturvernforbundet i Finnmark viser at 9 av 12 prosjekter som ønsker seg tildeling av ny kraft, neppe kommer til å bli realisert. Utvikling av eksisterende næringer i Finnmark vil ha behov for noe mer kraft, men 300 MW til nytt forbruk er et meget romslig anslag. Da vil 132 kV-ledning være tilstrekkelig.

Statnett søker om å bruke traseen til den eksisterende 132 kV-ledningen til ny 420 kV-ledning og at eksisterende 132 kV-ledning går i jordkabel i Stabbursdalen. Vi mener det holder med 132 kV-ledning, og at det dermed må være muligheter for å finne en løsning med jordkabel forbi Stabbursneset.

Hva er nødvendige netttiltak for å sikre strømforsyningen til eksisterende forbruk?

Statnett: Det er vanskelig å finne noe klart svar fra Statnett på dette spørsmålet. Men Statnett beskriver en BTB-løsning med Finland. Dette vil ikke innebære ny ledning inn til Øst-Finnmark, og overføringskapasiteten vil slik sett være prisgitt dagens ledninger. BTB vil imidlertid gi noe spenningsstøtte til dagens nett. Dette gjør at muligheten legger til rette for om lag 55 MW forbruksvekst innenfor Statnetts driftspolicy. Dette er en økning på kun 30 MW fra dagens situasjon. Basert på dette konkluderer vi med at BTB ikke vil være tilstrekkelig alene for å imøtekomme forbruksvekst.

Vårt innspill: De tradisjonelle finnmarksnæringene som fiske, reindrift, landbruk, reiseliv og kultur har i utgangspunktet ikke meldt inn behov for økt tilgang til kraft. Naturbasert reiseliv er blitt en stadig viktigere næring, spesielt i Porsanger kommune, og så godt som hele næringen har gått imot 420 kV-ledningen.¹ Ved å utnytte eksisterende nett bedre (jamfør Heimdallpower.com), energieffektivisering, effektopsjoner, bruk av varme i stedet for strøm til oppvarming og lokal strømforsyning for eksempel fra solcelleanlegg skulle det være mulig å sikre strømforsyningen uten betydelige nettførsterkninger som innebærer skadelige naturinngrep.

Når det gjelder muligheter for energieffektivisering og energisparing, mente Energikommisjonen at det er mulig å frigjøre 20 TWh innen 2030 på landsbasis. NVE legger i sin markedsanalyse, som ble lagt fram 14. august 2023, at observert redusert strømbruk, særlig i Sør-Norge, vil ha varig virkning. Det reduserte strømforbruket viser at høy strømpris virker. Regjeringen arbeider med en handlingsplan med virkemidler for å kunne utløse potensialet for energieffektivisering. Også i Finnmark vil energi-effektivisering og -sparing ha stor betydning for strømforbruket og dermed behovet for å styrke nettet. En BTB-løsning kan gjøre det mulig å dekke en forbruksvekst i eksisterende tradisjonelle næringer. Statnett har ikke redegjort for hvordan ulike tiltak for å redusere nettbelastningen som beskrevet ovenfor kan innvirke på behovet for nettførsterking.

Som nevnt tidligere ser Naturvernforbundet at det kan være fornuftig med ny 132 kV-ledning Lakselv–Adamselv i tillegg til BTB.

Hva er alternativene for framtidig forbruk og tilknytning av ny produksjon i Øst-Finnmark?

Statnett: Statnett har tildelt kraft til fem kraftkrevende virksomheter i Finnmark:

- Hammerfest, Melkøya, 410 MW fra 2027
- Skaidi, ammoniakfabrikk, 104 MW fra 2024/2025
- Berlevåg, ammoniakfabrikk, 100 MW fra 2024
- Hammerfest, Wisting, 100 MW fra 2027
- Hammerfest, Alke-Goliat, 40/60 MW fra 2026/27

¹ Jamfør oppslaget «[Reagerer på planene – skal dem ta knekken på en hel næring](#)» i iFinnmark 29. april 2021.

I tillegg er det 7 andre prosjekter på Statnetts liste, slik at samlet effektetterspørsel kommer opp i 967 MW.

Vårt innspill: Vi vil presisere at regjeringens «Kraftplan Finnmark» har forutsatt at det produseres ny kraft til å dekke forbruk på Melkøya, men ikke at dette må komme fra Øst-Finnmark. Vi vil også understreke at alle de kraftkrevende prosjektene på lista over er i Vest-Finnmark, unntatt Berlevåg, og at ingen av disse dermed påvirker forsyningssikkerhet i Øst-Finnmark ut over det som ifølge Statnett selv kan dekkes med en begrenset linjeoppgradering med 132 kV.

Rådgivningsselskapet Gávccí AS har på oppdrag fra Naturvernforbundet i Finnmark utarbeidet en rapport kalt «[Naturbaserte levedyktige lokalsamfunn](#)» med en gjennomgang av framtidige behov for økt tilgang til kraft. Der står det: «Samlet sett er det solid overskudd på kraftproduksjon i Øst-Finnmark og kapasiteten kan med enkle grep økes vesentlig uten bygging av 420 kV -ledning, noe som vil gi kapasitet som langt overstiger framtidige strømbehov. Finnmark har også samlet sett bra kapasitet og produksjon. Det er imidlertid ett anlegg som truer hele denne balansen. Elektrifisering av Hammerfest LNG (Melkøya) vil alene kreve like mye strøm som hele Finnmark bruker i dag.» Dersom etterspørselen fra de tre olje- og gassrelaterte prosjektene tas bort, og det legges til grunn at Finnmark er uegnet for ammoniakkproduksjon, mener Naturvernforbundet at det vil bli en økt effektetterspørsel på bare om lag 40 MW.

Statnett ser ut til å legge til grunn at alle 12 prosjektene skal få tildelt kraft, men har ikke vurdert realismen i prosjektene som skal produsere ammoniakk. Det er en mangel.

Hvilke behov vil man ha for nye ledninger og utbedring av flaskehalsar for ulike scenarior for forbruk og utbygging av kraftproduksjon i Finnmark?

Redegjørelsen skal inkludere behov for eventuelle nettførsterkninger lenger sør i landet og eventuelt andre steder i Norden. De ulike scenarioene skal som minimum inkludere konsesjonsgitt (men ikke bygd) og omsøkt/meldt mengde vindkraftproduksjon i Finnmark. Tilleggsproblemstillinger: Hvor mye av den meldte vindkraftproduksjonen vil det være kapasitet til i Statnetts «målnett»? Hvilke typer investeringer må til for å få plass til all den meldte vindkraften, både internt i Finnmark og videre sørover? NVE ønsker at Statnett gjør vurderinger med og uten forbruk på Melkøya. Hvilke muligheter ligger i å temperaturoppgradere eller skifte linjer på de resterende ledningene i 132 kV-nettet?

Statnett: Se svaret fra Statnett i *Tilleggssøknad 420 kV Skaidi–Lebesby og tilleggsutredninger i saken.*

Vårt innspill: Svaret fra Statnett viser at det er åpenbart at det er teoretiske, ikke konsesjonsgitte, muligheter for betydelig vindkraftproduksjon i Øst-Finnmark, med tilhørende krafteksport ut av regionen, som er den viktigste årsaken til at en 420 kV-ledning kan være aktuell, ikke regional etterspørsel. Vi mener det er viktig å være ærlig om dette premisset, og at det i den sammenheng er bedre å finne ut om slik kraft vil bli bygd før kraftledningen, som er et betydelig naturinngrep, bygges. Statnett har bare svart på noen av de ulike scenarioene for forbruk og utbygging av kraftproduksjon i Finnmark. Rapporten fra rådgivningsselskapet Gávccí AS viser at det fins andre scenarior for forbruk i Finnmark. Når det gjelder de planlagte vindkraftprosjektene i Finnmark, er alle kontroversielle, og Statnett burde ha vurdert scenarior der disse ikke blir realisert.

Naturvernforbundet ser at det kan være behov for en ny 132 kV-ledning på strekningen Lakselv–Adamselv for å gi økt forsyningssikkerhet. Dersom dette blir aktuelt, må det selvsagt gjøres nye grundige undersøkelser av konsekvensene for naturmangfoldet og reindrift, også knyttet til transport inn til anleggsplassene. En ny 132 kV-linje på denne strekningen bør fortrinnsvis gå parallelt med dagens riksvei 98. Dette vil innebære færre naturinngrep og mindre naturødeleggende terrengtransport som er forstyrrende for reindriften.

NVE ber Statnett om å utrede hvorvidt det finnes nettløsninger som ikke innebærer luftledning forbi dverggåslokaliteten ved Stabbursneset. Dersom Statnett ikke finner løsninger som unngår luftledning forbi Stabbursneset, ber NVE om at Statnett utreder hvilken løsning som vil ha minst konsekvenser

Statnett: Statnett søker om traséalternativ 1.9 i kombinasjon med 1.10 som hovedalternativ for kryssing av Stabbursdalen. Statnett er innforstått med at kabel på 420 kV kan vurderes som alternativ til luftledning i tilfeller med særdeles sterke miljøhensyn.

Statnett har her sett på en ny løsning for 420 kV jordkabel. I tillegg har Statnett beskrevet en mulig løsning med bruk av lave 420 kV-master som et alternativ for kryssing av Stabbursdalen. Et forslag er å bruke eksisterende trase for 132 kV-ledningen og legge den eksisterende ledningen i jordkabel. Statnett har også vurdert bruk av sjøkabel.

Vårt innspill: Det er helt avgjørende å beskytte den kritiske truede dverggås-lokaliteten. De ulike alternativene til luftledning for å beskytte dverggås er ikke tilstrekkelig utredet.

Statnett fastholder på luftlinjer som hovedalternativ for kryssing av Stabbursdalen, og har vurdert jordkabel, ulike avbøtende tiltak og deres effekt. Vi mener at dette er et tilfelle som krever «særdeles sterke miljøhensyn» ettersom dverggås er en av Norges aller mest utrydningstruede fuglearter. Arten har den mest alvorlige rødlistestatusen i Norsk rødliste for arter (2021): kritisk truet. Vi har et forvaltningsansvar i særklasse ettersom Norge og Russland er de eneste land i verden med hekkebestand av dverggås, og hele den Fennoskandiske (vesteuropiske) hekkebestanden hekker i Finnmark. Mer enn 95 prosent av denne bestanden bruker Valdakmyra ved Stabbursnes som rasteområde i en måned før hekkingen og i en måned etter hekkingen. Det faglige bakgrunnsdokumentet for den nasjonale handlingsplanen for dverggås fastslår at andefugler (inkludert gress) er kjent for å være spesielt utsatt for kollisjoner med kraftledninger.

NINA registrerer artens atferd i Stabbursneset/Stabbursdalen, og det vil komme en oppsummeringsrapport om prosjektet i løpet av høsten 2023. Vi ber om at denne rapporten inngår i NVE sin vurdering.

Vi kan ikke forstå at Statnett på tross av dette anbefaler luftspenn. Vi mener at Statnett må gjøre grundigere utredninger knyttet til sjøkabelalternativet i Porsangerfjorden for å gjøre en reell vurdering av det beste trasévalget. Vi savner også en vurdering av konsekvensene for terrestrisk vegetasjon ved etablering av jordkabel i Stabbursdalen.

NVE ba i brev 14. september 2021 om en vurdering av 420 kV sjøkabel forbi Stabbursneset.

Statnett: Statnett foreslår en løsning der sjøkabelen ligger innenfor grensene til Stabbursneset naturreservat, for å redusere kostnadene ved utbyggingen. «Statnett har ikke gjennomført dette som en del av konsekvensutredningen, men gjort en overordnet vurdering av muligheten».

Vårt innspill: Vurdering av sjøkabel i Stabbursneset naturreservat mangler konsekvensutredning for naturmangfold. Statnett har ikke gjort en vurdering av sjøkabeltrase som går utenfor naturreservatet. Det står tydelig forklart i «Forskrift om fredning for Stabbursnes naturreservat, Porsanger kommune, Finnmark» at all vegetasjon i vann og på land i naturreservatet er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse.

Det er merkelig at Statnett ikke har gjort en vurdering av kabel som går utenfor naturreservatets grenser, og at det ikke har blitt gjennomført en vurdering av konsekvensene for naturreservatet ved den foreslåtte løsningen. Statnett konkluderer med at installasjon av kabel ikke vil være i strid med verneformålet. Vi skjønner ikke hvilke faglige vurderinger som ligger til grunn for denne beslutningen. Her mener vi at Statnett ikke har gjort en reell vurdering av alternativet, slik NVE ber om.

NVE har i brev 6. juli 2021 bedt Statnett om tilleggsutredning om 420 kV sjøkabel i Porsangerfjorden

Statnett: «Statnett ønsker ikke å søke om konsesjon for sjøkabel, da krevende systemtekniske løsninger i tillegg til selve kabelløsningen gir en ekstrakostnad som vi mener ikke kan forsvare de mulige miljøgevinstene.» «Meld. St. 14 (2011–2012) slår fast at det kun unntaksvis skal benyttes kabel framfor luftledning på høyere spenningsnivå. Ved vurdering av om kabling er et samfunnsmessig rasjonelt tiltak, må den eventuelle gevinsten i reduserte eller endrede miljøvirkninger veies opp mot de økte kostnadene. Statnett vurderer i dette tilfellet at ekstrakostnaden for kabling ikke kan forsvares med at det gir særlige miljøgevinster sammenliknet med luftledning. En kabelløsning med kryssing av Porsangerfjorden gir en krevende teknisk løsning fordi nettet i Finnmark er en radial, og det blir derfor en mer utfordrende drift enn i et masket nett.»

Vår kommentar: Sjøkabelalternativer Adamselv–Skaidi er ikke tilstrekkelig vurdert. Vi mener at Statnett må gjøre grundigere utredninger knyttet til sjøkabelalternativet i Porsangerfjorden for å gjøre en reell vurdering av det beste trasévalget. Det må også gjøres en helhetlig vurdering av konsekvensene for natur og miljø ved sjøkabeltrasé over fjorden, sammenliknet med at kraftledningen legges på land og dermed går gjennom dverggås-lokaliteten ved Stabbursneset/Stabbursdalen.

Det kommer fram av de nye tilleggsutredningene for naturmangfold at utredningen for sjøkabelalternativet er på overordnet nivå, «istedenfor en detaljert vurdering for hver enkelt naturtypelokalitet eller funksjonsområde for fugl/annet vilt». Utreder påpeker at det er «relativt stor usikkerhet knyttet til den fysiske påvirkningen på naturtyper og vegetasjon langs de ulike traseene i anleggsfasen». Dette gjelder for den terrestriske naturtypekartleggingen der det kun er satt av så lite som 11 dagsverk til alle feltundersøkelsene (2018 og 2021).

Det er ikke gjort egne feltundersøkelser av det marine naturmangfoldet. Konklusjonen fra KU i 2020 er at «Samlet sett vurderes influensområdet langs sjøkabeltraséene å ha et visst potensial for funn av marine naturtyper». Havforskningsinstituttet har registrert flere rødlistede arter i Porsangerfjorden, blant annet polartorsk ved Børselv. Polartorsken har endret rødlistestatus fra nær truet da KU ble gjennomført i 2020, til sterkt truet i ny rødliste fra 2021. På bakgrunn av dette ville vi forventet at Statnett sørget for grundigere kartlegginger av marine naturtyper, noe de ikke har gjort i de nye tilleggsundersøkelsene.

I tillegg vil vi uttrykke bekymring for påvirkning knyttet til den sjøsamiske kulturen. I konsekvensutredning for naturressurser, annen arealbruk, støy, forurensing og verdiskaping (2020:51) står det at: «støy og spredning av partikler ved grøfting av sjøkabler er faktorer som kan ha en lokal, negativ effekt på fiskebestanden og fiskeri i Porsangerfjorden». Forstyrrelser av sediment og dermed mulig overdekning av egg og larver vil kunne medføre store negative konsekvenser for fiskeri og dermed også sjøsamisk kultur.

Vi mener at Statnett må sørge for å gjøre en reell vurdering av sjøkabel over Porsangerfjorden basert på tilstrekkelig kartlegging av det marine naturmangfoldet etter oppdatert rødliste fra 2021, samt grundigere undersøkelser av terrestrisk naturmangfold og mulige konsekvenser for sjøsamisk kulturutøvelse. Vi savner også en helhetlig sammenlikning av konsekvensene for naturmangfold, reindrift og sjøsamisk kultur ved sjøkabel over Porsangerfjorden versus konsekvensene knyttet til at kraftledningen legges på land (særlig med tanke på dverggås og reindrift).

Fins det viktige og rødlistede naturtyper på strekningen Skaidi–Stabbursdalen?

NVE ba i brev 6. juli 2021 om en kartlegging av viktige og rødlistede naturtyper på strekningen Skaidi–Stabbursdalen.

Statnett: Multiconsult gjennomførte feltbefaringer og kartlegging av viktige naturtyper på strekningen mellom Skaidi og Stabbursdalen sommeren 2018. Dette er nærmere redegjort for i vedlagte tilleggsutredning.

Multiconsult: «Med unntak av alt. 1.0, hvor det ble gjennomført en kartlegging av naturtyper (DN-håndbok 13) og fugl allerede i 2018, og hvor resultatene ble innarbeidet i foreliggende konsekvensutredning fra desember 2020, er kunnskapsgrunnlaget når det gjelder naturmangfold langs disse traséene, vesentlig styrket sammenliknet med det som lå til grunn for konsekvensutredningen.» (Hentet fra vedlegg 5, tilleggsutredninger)

Vårt innspill: Ettersom NVE ba spesifikt om en kartlegging på denne strekningen (alt. 1.0), burde Statnett sørget for flere feltbefaringer for å få mer og oppdatert kunnskap og kvalitetssikre tidligere kartlegging. Utreder skriver faktisk at Skaidi–Stabbursdalen er det eneste unntaket der kunnskapsgrunnlaget ikke er blitt styrket i den nye tilleggsutredningen.

I tabell 3-1 i tilleggsutredningene får vi en oversikt over antall dagsverk med feltarbeid som er gjennomført på de ulike traseene. Det var kun satt av 2 dagsverk i 2018 til undersøkelser av naturtyper på strekningen Skaidi–Lebesby. Et grovt anslag av lengden på denne traseen er 30–40 kilometer. Det var to personer som befarte området på samme dag. Til tross for at området er skrint, mener vi at dette ikke er tilstrekkelig tid til grundige undersøkelser på et så stort område, i tillegg til at kartleggingen umulig kan fange opp den sesongmessige variasjonen i området – særlig med tanke på sopp. Potensialet for funn av rødlistede arter ble vurdert som lavt allerede før kartleggingen, blant annet underbygd med at det ikke ligger andre funn i artskart. At det ikke ligger andre funn i artskart, kan ha flere forklaringer: Skaidividda er et friluftsområde *uten tilrettelegging* ([Naturbase faktaark](#)). Forklaringen på få funn i artskart kan rett og slett være tilfeldig – for eksempel basert på at personene som bruker området (som i hovedsak et sjøsamisk bruksområde), ikke pleier å bruke artsobservasjoner.no. Områder som er tilrettelagt med stier, pleier å ha flere registreringer i artskart. Bjørkeskogsområdene og myrområdene opp mot skoggrensen ble kun studert på flybilder i 2018 med tanke på naturtypekartlegging. Der er det ikke blitt gjort feltbefaringer i det hele tatt.

NVE ba om en utredning på i hvilken grad tiltaket berører myr og hvordan dette eventuelt vil medføre klimagassutslipp (brev 6. juli 2021)

Statnett: Statnett mener at den omsøkte 420 kV-luftledningen i liten grad bærer myr. Etter Statnetts vurdering er det lite sannsynlig at terrenginngrep i forbindelse med omsøkte tiltak vil ødelegge/berøre myr på en slik måte at det fører til nevneverdige klimagassutslipp. For sjøkabelalternativene (luftledninger på øst- og vestsiden av Porsangerfjorden) er det noe myr ut fra Skaidi og opp mot Hatter. Ellers er det i hovedsak på østsiden av Porsangerfjorden, fra landtaket i Indre Leirpollen, at det er en del myr. Transportveier langs omsøkte ledningstraseer berører totalt 6 dekar myr. Det er ikke gitt at myr vil bli ødelagt og drenert, men mye kjøring med dype spor, kan føre til dette. Statnett ønsker å bruke vintertransport og terrengforsterkende tiltak i områder der hvor dette kan være et problem. Det vil være aktuelt med terrengforsterkende tiltak der traseen krysser myrområder, og uansett vil dype kjørespor i myrområder bli reparert.

Vårt innspill: Statnett baserer i all hovedsak sin vurdering på et datasett – ikke på egne undersøkelser av myrforekomster i området. Dette innebærer usikkerhet knyttet til myrforekomstenes reelle avgrensning. I tillegg kommer kunnskapsmangel om torvdybder. Vi mener Statnett burde satt av mer ressurser til feltbefaringer for å gjøre målinger av torvdybder i områder der myr påvirkes direkte eller indirekte gjennom drenering / endret hydrologi på grunn av for eksempel kjørespor. Et eksempel er strekningen Skaidi–Stabbursdalen, som ikke er tilstrekkelig kartlagt, men det opplyses at «Heiområdene er avbrutt av tallrike våtmarksområder».

Det er registrert flere typer myr i området, blant annet palsmyr og rikmyr. Palsmyr er sterkt truet på norsk rødliste for naturtyper og er særlig sårbar for menneskelig aktivitet. Det er forekomst av palsmyr på både øst- og vestsiden av Porsangerfjorden. Påvirkning på palsmyrlokalitetene burde blitt bedre redegjort i vurderingen av sjøkabel over Porsangerfjorden.

Statnett skriver: «[...] uansett vil dype kjørespor i myrområder bli reparert.» Vi påpeker at restaurering av myr er svært ressurs- og tidkrevende og vil gjerne se en plan for restaureringstiltak.

Generelle vurderinger av konsekvensutredningen og tilleggsutredningen for naturmangfold

For lite ressurser: De naturfaglige utredningene som er gjort i forbindelse med konsekvensutredning for naturmangfold og tilleggsutredningene, er mangelfulle. Vi mener at disse undersøkelsene ikke er grundige nok til å kunne avdekke alle potensielle naturverdier i det store influensområdet. Statnett har satt av for lite ressurser til å gjennomføre tilstrekkelige befaringer i felt, og området er kun undersøkt av enkeltpersoner over korte besøk, hovedsakelig i 2018 og 2021. Dermed er det manglende kunnskap om sesongvariasjoner og årlige variasjoner i området. Det ble kun gjort feltbefaringer tilsvarende 12 dagsverk for registreringer av fugl / annet vilt og 11 dagsverk for naturtyperegistreringer i 2018 og 2021.

Kunnskapsmangler: En annen svakhet ved utredningene er at det stilles svært store krav til kartleggerne, som må være på rett sted til rett tid og ha svært høy kompetanse innen mange ulike artsgrupper. Vi er særlig usikre på kartleggingen av insekter og sopp, som krever spesiell kompetanse utover konsekvensutredningens botaniske undersøkelser / naturtyperegistreringer. Mange arter har et begrenset tidsrom der de kan observeres. De tilsynelatende fattigste delene av traseen er særlig dårlig kartlagt. I tillegg er området vest for Lakselv med forekomster av innsjøer dårlig kartlagt med tanke på fugl. Fugleforekomsten i området er sterkt drevet av sykliske smånagerforekomster – og det bør gjøres systematiske registreringer over flere år for å avdekke det reelle fuglelivet i området.

Truede naturtyper i fjellet: På grunn av klimaendringer er så og si alle naturtyper over skoggrensen rødlistet på grunn av forventet tilbakegang. Dette er i stor grad snakk om vanlig forekommende naturtyper med vid utbredelse i denne regionen. Til tross for at luftbaserte kraftledninger ikke rammer bakkevegetasjonen i veldig stor grad, er det likevel enkelte sårbare naturtyper i fjellet som ofte rammes hardere av punktinngrep knyttet til utbygging av nett. Dette gjelder særlig rabbesamfunn (nær truet på norsk rødliste for naturtyper) på forblåste forhøyninger, da dette ofte er gunstige steder å etablere master. Vi etterspør en helhetlig vurdering av rødlistede naturtyper og inngrepfri natur som vil bli påvirket, i henhold til naturmangfoldlovens bestemmelser om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Ikke oppdatert kunnskapsgrunnlag: Utredninger og feltundersøkelser knyttet til naturmangfold er basert på utdatert rødliste fra 2015 ettersom konsekvensutredning og tilleggsutredning ble laget før ny rødliste ble lansert i november 2021. Dette vil utvilsomt innebære at det i realiteten er en lengre liste over rødlistearter og i noen tilfeller skjerpelse av rødlistestatus, særlig fordi fjellplanter kom tyngre med i den nye rødlista i 2021. Beslutningene som nå skal tas av NVE, bør baseres på et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Derfor mener vi at konsekvensutredningen og tilleggsutredninger må gjennom en ny behandling der det tas hensyn til at registrerte arter i influensområdet kan ha endret rødlistestatus. I tillegg bør det gjennomføres flere befaringer i felt som også avdekker sesong- og årsvariasjon.

Et eksempel på dette er arten snøsoleie, som ble funnet på strekningen Skaidi–Stabbursdalen. Da den ble registrert, hadde den rødlistekategori «nær truet» (NT). I den oppdaterte rødlista fra 2021 har den endret status til den mer alvorlige kategorien «sårbar» (VU).

Kraftledning Skaidi–Lebesby truer samisk kultur

Kraftledningen er planlagt i områder som brukes til både vår-, sommer- og høstbeite for tamrein. Den vil innebære direkte inngrep i beiteområder, med særlig forstyrrende effekt under anleggsfasen. Reindrifta er avhengig av større sammenhengende naturområder uten større tekniske inngrep, områder som også er viktig for naturmangfoldet.

Det er nå tre måneder siden rapporten til sannhets- og forsoningskommisjonen ble lagt fram. Den konkluderer tydelig: «Den samiske reindriften i Norge er under press. Gjennom ulike former for arealinngrep har myndighetene bidratt til at rammevilkårene for reindriftsnæringen har blitt dårligere, i noen områder i en slik grad at det truer grunnlaget for samisk reindrift. Hver for seg, og i sum, har disse inngrepene en fornorskende effekt.» (Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, side 562.) I tillegg vil reindriftsnæringa i økende grad bli påvirket av kommende klimaendringer. Vi viser til Samerådets klimarapport, som er et viktig kunnskapsgrunnlag: [Samerådets klimarapport «Klimaendringer i Sápmi - en oversikt og veien videre» - Sametinget](#).

Rapporten forklarer hvor sterkt presset reindriften var allerede før nyheten om elektrifiseringen av Melkøya. Summen av alle utbyggingsplanene, inkludert ny 420 kV-ledning Skaidi–Lebesby, truer samisk kultur, inkludert samisk språk, ettersom reindriften er en av de viktigste arenaene for bevaring og styrking av samiske språk. Vi vil minne om at retten til å bruke eget språk er en del av Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, som ligger til grunn for Fosen-dommen.

Planlagt utbygging skaper stor uforutsigbarhet og usikkerhet innenfor reindriften. Det er en psykisk belastning å være i en næring som ikke gis store håp for fremtiden. Usikkerheten medfører kanskje at en begynner å se på andre måter å livnære seg på. Dette betyr å måtte gi opp sin identitet som reindriftssame og å gi opp retten til å dyrke egen kultur.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) bestilte i 2018 reindriftsvurderinger av fylkesmannsembetene (nå statsforvalteren) i forbindelse med nasjonal ramme for vindkraft i Norge.² Rapporten viser at utbygging av vindkraftanlegg og andre inngrep som kraftledninger har store negative konsekvenser for reindriftsnæringa i regionen.

Til eksempel: Ved Skaidi, vest for Porsangerfjorden i reinbeitedistrikt 22 Fiettar, er Statsforvalteren sin vurdering som følger: «Samlet belastning i området er stort. Flere kraftledninger går gjennom distriktet. Kommende 420 kV kraftlinje gjennom distriktets kommer som en ekstra belastning. Forskning om kraftlinjers påvirkning på rein viser at simler med kalv unnviker disse el-traseene, beitelandet langs traseen har dermed redusert/mistet sin utnyttelsesgrad.»

En eventuell 420 kV-ledning vil lage store forstyrrelser for simler med kalv med tanke på økt trafikk, forandringer i terrenget og mer lyd enn den eksisterende 132 kV-ledningen. Dette er blant annet aktuelt i reinbeitedistrikt 14A Spierttagaisa. Planlagt sommertransport fram mot anleggsplass 52 bør ikke godkjennes, da den vil komme for nærme kalvingsområdet i 14A og føre til spor i naturen som krever lang restaureringstid.

Manglende dialog med reindriften gir dårlig grunnlag for avbøtende tiltak

Vi er kritiske til prosessene i forbindelse med tidligere utredninger og mener at fagrapport og forslagene til avbøtende tiltak ikke er basert på god dialog.

Det står følgende i fagrapporten: «Siden distriktene som blir berørt, i stor grad er negative til utbyggingen, vil det sannsynligvis ikke være mulig å iverksette avbøtende tiltak som er helt tilfredsstillende.» Dialog er en av de viktigste forutsetningene for å lykkes med avbøtende tiltak. Valg av for eksempel mastetyper, ledningstraseer og anleggsperioder er ment å skulle gjøres i samråd med reindriften. For å sørge for minimale forstyrrelser er utbygging helt avhengig av å kunne ha en god dialog

² «[Nasjonal ramme for vindkraft på land – Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift](#)», rapport utarbeidet av Fylkesmannen i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark i 2018.

med reindrifta. I denne saken har dialogen vært utfordrende. Dermed er forutsetningene for å utarbeide en god fagrapport og avbøtende tiltak fraværende.

Det står i utredningen at områder som allerede er påvirket av utbygging (hytter og liknende) har liten verdi for reindrifta. Det kan virke som om det konkluderes med at siden verdien allerede er liten, så vil det ikke ha noe å si om det kommer mer utbygging. Dette betyr med andre ord at når det gjøres inngrep på ett område, vil det gi muligheter for mer utbygging, ettersom stedet allerede har mistet sin verdi. Dette mener vi er feil tankegang.

Det er ikke slik at et høstbeite er mindre viktig selv om noen har gitt det mindre verdi. Dersom utbygger tenker at slike områder er aktuelle for utbygging, vil det bety at en innenfor reindrifta må begynne å prioritere annerledes. Dette vil være et vesentlig stort inngrep i hvordan næringen skal legges opp og hvordan den skal drives.

Som avbøtende tiltak nevnes blant annet: «Det kan også vurderes avbøtende tiltak som er opplagt positive for reindriften, som for eksempel økonomiske tilskudd til fôring, oppgradering av sperregjerder, flytting av gjerdeanlegg og liknende.». Fôring av rein er ikke tradisjonell måte å drive reindrift på, og dette ville medført stor omlegging for å lykkes. Vi mener dette er å presse reindrifta til å bli fjøsdrift, og det er dermed et stort inngrep i retten til å dyrke egen kultur og til å bruke sitt eget språk.

Fagrapporten for reindrift framstår som lite troverdig, særlig fordi det har vært mangel på god dialog. Utreder selv problematiserer dette. Det er derfor svært betenkelig at utreder gjør tilsynelatende grundige vurderinger av påvirkninger for reindrifta. Vi mener at disse konklusjonene er tuftet på feil grunnlag. Vi kan ikke se på vinterbeiter, kalvingsland, sommerbeiter og mer som atskilte deler. Alt land til reindrift hører sammen i en enhet, som inngår i en syklus, som til sammen gir ei reindrift innenfor tradisjonelle rammer.

Nye energisaker som berører samiske rettigheter og samiske kjerneområder, bør ikke behandles før vi har fått på plass tiltak som er i tråd med høyesterettsdommen i Fosen-saken. Å gjennomføre et større inngrep i samiske områder før den politiske etterbehandlingen av Fosen-saken er gjennomført, er dårlig timing. Vi mener at det ikke skal bygges vindindustri og kraftledninger i reinens leveområder og er derfor mot utbyggingen av ny 420 kV-kraftledning Skaidi–Lebesby.

Med vennlig hilsen

Truls Gulowsen, leder Norges Naturvernforbund

Gytis Blaževičius, nestleder i Natur og Ungdom

Beatrice Iren Fløystad, leder Norske Samers Riksforbund

Leif Gøran Wasskog, leder Naturvernforbundet i Finnmark / Finnmárkku luonddugáhttenlihttu

Sara Christine Eira, Reindrifutøver og 1. vara for fylkesstyret i Naturvernforbundet i Finnmark